

Nadia Terranova

ADIO, FANTASME!

(fragment)

Nadia Terranova s-a născut la Messina, în 1978, are un doctorat în istorie modernă și în prezent trăiește la Roma. În anul 2015 debutează cu romanul Gli anni al contrario (Editura Einaudi), câștigător al mai multor premii literare. Cu Adio, fantasme (Editura Einaudi, 2018), ajunge pe lista de finaliști ai Premiului Strega 2019 și câștigă Premiul Martoglio, Premiul Città del libro și Premiul Alassio Centolibri 2019. Colaborează cu diferite reviste de literatură și cărțile ei sînt traduse în Franța, Spania, Mexic, Polonia și Lituania.

Partea întâi

NUMELE

Îți faci cuib doar în locuri murdare

Împinsă de mulțimea care debarca din pînțelele feribotului aparținînd grupului Caronte & Tourist, am trecut de turnicheți și am întîlnit-o pe mama. Purta o rochie deschisă la culoare și scurtă pînă la genunchi, își lăsase părul să crească dincolo de umeri; în ciuda celor șazececi și opt de ani care ar fi trebuit să i se întipărească pe chip, o puteai vedea rușinîndu-se ca o fetiță; corpul ei zvelt s-a așezat între mine și insulă, fiindu-mi intrare în oraș. Am observat că pe măsură ce creștea – îmbătrînea –, începuse să-mi semene, ca și cum ea ar fi fost fiica; mi-a zîmbit cu o candoare care odată fusese a mea: deci n-o pierdusem, mi-am dat seama, doar i-o lăsasem ei moștenire. M-a întrebat cum decursese călătoria și de ce preferasem trenul avionului, dar pentru mine era firesc să urc într-un vagon la Roma, să aștept ca de la fereastră să se vadă marea, să cobor în gara Villa San Giovanni ca să traversez strîmtoarea în lumina lunii septembrie, să mă bucur de crestele valurilor stîrnite de vîntul cald din sud-est, să mă cuibăresc pe punte printre necunoscuții care fumau lipiți de parapet, să aleg un punct între Scylla și Caribda și cu privirea să-l păstrez pentru mine pe tot parcursul traversării. Traversarea: un motiv pentru care merita să mă întorc.

Firma de plastic a unui supermarket părăsit a strălucit în lumina soarelui: „Bine ați venit în Sicilia”, m-au întîmpinat

lumini stinse de un deceniu și, în grabă și în tăcere, am părăsit zona portuară.

În mijlocul unor străzi dedicate miturilor mării, *via Colapesce* și *via Fata Morgana*, ne aștepta casa. Nu era decît o urîtă supraînălțare adăugată mai tîrziu pe o clădire istorică, o coroană de plastic pe capul unei regine adevărate; despre decadența ei vorbeau resturile de frize din balcoanele de dedesubt, un leu cu coama ondulată și fărîmițată, simboluri nobiliare spălăcite și decolorate, obloane deteriorate din lemn verde. Acolo locuiserăm împreună mai bine de douăzeci de ani, de la nașterea mea pînă în ziua în care plecasem la Roma; copilăria și adolescența rămăseseră să vegheze casa precum rîndunelele, a căror bătaie din aripi am auzit-o fără să fie anotimpul lor, în timp ce mama mea scotocea în geantă să recupereze cheile. În fiecare primăvară își făceau cuib pe fațada clădirii din față; cînd eram mică, pîndeam după-amiaza din spatele obloanelor alăturarea aia de fire negre; dimineața, imediat ce ieșeam să merg la școală, căutam unul identic sub balconul meu. Cu instinctul feroce al copiilor, simțeam că primăvara era anotimpul morții și al pămîntului putrefact sub serbarea florilor, dar îmi doream să particip la înșelătoria aia și la miresmele ei și mă rugam ca o rîndunică să prefere casa mea drept locul ei personal de tranzit. De ce nu se opresc și la noi?, protestam urcîndu-mă în mașină, și mama mea, cu mintea distrată, mai implicată în dat cu spatele decît în a mă liniști: mai bine așa, îți faci cuib doar în locuri murdare.

M-am uitat din nou la ea și a găsit cheile.

– La ce te gîndești? a întrebat.

– Îți amintești păpușa băiat? mi-a venit în minte, și ea a rîs.

Așa îi ziceam omului de peste drum, un bărbat care-și petrecea după-amiezile pe balconul lui, deasupra cuibului pe care păsările îl construiau, un cuib despre care el nu știa nimic. Traversa ziua neștiind de animalele care se osteneau sub picioarele lui, un bărbat cu o față rotundă și liniștită ca a unei păpuși. Atunci eu și mama mea am deschis casa în trei: între noi se așezase vechea complicitate a uneia dintre porecele noastre, o creatură pe care o vedeam numai eu și ea.

Cînd am intrat, am simțit mirosul umed al pereților, amestecat cu cel de praf. M-am gândit la soțul meu și m-am agățat de imaginea lui: era încă la serviciu, deja sătul de ziua aia, ar fi trebuit să-i trimit un mesaj să-l anunț că ajunsese.

Casa mi-a solicitat imediat atenția.

Timpul se oprise în loc în camera unde dormisem, mă jucasem, învășasem; podeaua și pereții erau ocupați de haosul obiectelor exilate din debaraua de pe terasă, pe care mama mea o golise înainte de sosirea mea. O cameră moartă, năpădită de valurile amintirilor.

– Nu era loc nici în birou, nici în salon, sînt pline de bucăți de tencuială căzute, a explicat mama, pe tonul imperios al persoanelor care nu vor să se afle de partea vinei.

Într-adevăr, în celelalte camere un strat abundent de mortar alb se depusese pe canapele, scaune și biblioteci. În a mea, în schimb, viața pe care noi o acumulasem împreună stătea revărsată pe mobilă și pe jos. Îți faci cuib doar în locuri murdare.

Am strănutat.

– Praful ți-a creat mereu probleme, a observat mama mea.

– Nu-i adevărat, am devenit alergică îndepărtîndu-mă de mare.

Cînd plecasem din Sicilia, nasul mi se modificase primul, nările mi se închiseseră tot mai mult, cu ostilitate și dispreț din cauza puținului oxigen, îmbibat cu ciment și smog, al capitalei; apoi se modificase pielea, din cauza apei calcaroase care curgea la robinete și a gazelor de eșapament; spinarea mi se modificase ultima, arcuindu-se în mod nefiresc în timp ce urcam și coboram din autobuze și din tramvaie. Astfel, din locuitoare a Messinei devenisem locuitoare a Romei și din adolescentă devenisem adultă și soție.

– Cînd stăteam aici respiram bine, am insistat.

În ochii mamei mele a apărut o satisfacție melancolică; între timp oboseala mea se transformase în somn, așa că am rugat-o să mîncăm de seară mai devreme și apoi, în sfîrșit, m-am închis singură în camera mea.

La fiecare mișcare de-a mea, rotocoale de praf se ridicau de pe rafturile de lemn deschis la culoare pline cu cărți ale căror cotoare le atingeam ușor, de pe pernă și de pe stampele înrămate peste care treceam cu degetul, de pe cvertura din stofă roz pe care am dat-o la o parte ca să mă culcușesc: salteaua rămăsese prea mică, ar fi trebuit să-mi

retez picioarele pînă la glezne ca să stau comod pe ea. Ideea m-a făcut să zîmbesc, m-am întins și am scăpat de perne și de așternuturi. Din multe dintre vîrstele care mă înconjurau n-ar fi trebuit să păstrez nicio amintire, în schimb cunoșteam povestea coșului de răchită în care mă aduseseră de la spital cînd mă născusem și, de asemenea, legenda păturii de lînă albastră dăruită de o verișoară pentru a sărbători nașterea mea, o verișoară pe care mama mea o disprețuia din cauza unui insipid iubit îndesat și cu coapsele scurte și groase, care – repeta adesea cu o urmă de dezgust – intrase în spital purtînd o geacă de piele, și ei, care tocmai născuse, mirosul ăla vulgar de second-hand îi provocase greață. Mama mea venera coșul și detesta pătura, obișnuită să proiecteze asupra obiectelor ce gîndea despre cine le atinsese; între primul pus pe jos și a doua pe comodă, ar fi trebuit să-mi caut locul pentru noaptea aceea.

Lenjeria mea veche era încă în sertare, am scos un tricou și am închis ochii, să nu simt reuniunea tuturor lucrurilor.

Prima nocturnă

Mă trezesc cu acarienii în plămîni. Anxietate sau astm, n-ar fi trebuit să accept să dorm aici, întotdeauna e o greșeală să mă întorc. Praf sau aer de mare, nu respir, am adormit prea devreme.

Sînt o femeie matură ținută în beznă de păpușile copilăriei mele. Celelalte familii ar fi păstrat cel mult una, în a mea se hotărîse să fie ținute toate. Aia așezată în coș, în locul meu, eu însămi nou-născută, clipește în întuneric.

Casele colegilor mei de clasă erau atît de lejere, încît atunci cînd intram, mi se părea că se desprind de la pămînt; proprietarii aveau libertatea să le părăsească în orice moment, în timp ce eu și mama mea, în a noastră, umblam cu greu, înlănțuite de obiectele pe care nu le aruncam. Țineam orice lucru, nu ca să celebrăm trecutul, ci ca să cîștigăm bunăvoința viitorului: ce fusese folositor odată, ar fi putut fi din nou util, trebuia să ai încredere în obiecte și să nu comiți niciodată greșeala de a le arunca din neatenție. Noi nu păstram ca să ne amintim, ci ca să sperăm; toate obiectele asumau un rol și inițiau un șantaj, iar acum se află în jurul meu să mă privească.

Salopeta impermeabilă în dungii de cînd aveam trei ani, pusă deoparte pentru copiii pe care nu i-am avut. Trusoul și argintăria înnegrită și lustrele înfășurate în cîrpe albe pentru viața matrimonială și casa nouă pe care la Roma n-am cumpărat-o. Mănușile de box feminin care a durat cîteva lecții trudite într-o sală cu podeaua de cauciuc, pînă cînd am înțeles că m-ar fi pregătit pentru orice, mai puțin ca să mă apăr: cel mult aș fi învățat să nu sufăr că sînt cea mai slabă. Și alte zeci, sute de obiecte de toate formele și dimensiunile, păpuși, cărți, jucării de plastic colorat, mici piepteni din lemn, cutii cu haine: păstram și mă supuneam

dorinței de a păstra, speram și mă supuneam dorinței de a spera.

Camera, acum, e plină de speranță neutilizată.

Prin obloane se strecoară o pală de vînt, sirocoul a atins ușor frunzele uscate ale aloei moarte de cald pe balcon. Dacă închid ochii, pe balconul ăla urcă pe scenă amintirile.

Prima. Pipi între plante, într-o seară cînd mă întorsesem acasă beată după un foc de tabără pe plajă cu prietenii, pentru că nu aveam energia să traversez coridorul să ajung la baie.

A doua. În zori auzeam zgomot de cai pe stradă, credeam că visez cum trece o caleașcă sau o trăsură, la trezire îi povesteam mamei mele și ea aproba din cap fără să mă creadă. Așa cum am descoperit ieșind într-o noapte pe balcon, zgomotele aparțineau curselor clandestine: derbedeii din cartierul vecin închideau străzile și le transformau într-o cursă mafiotă, oamenii se înghesuiau să pună pariu pe jochei minori și animale cabaline muribunde. Cartierul meu blînd, inserat între clădirile burgheze din centru și locuințele sociale de pe deal, care apăruse și se dezvoltase scuzîndu-se pentru anonimatul lui, era invadat, prin rotație, de unele sau de altele. Strîng din ochi cu mai multă putere și ăla e un basm urît.

A treia, spaima. Într-o noapte, cînd deja hotărîsem să plec, și valizele, conform listei definitive, erau aproape gata, am ieșit pe balcon să fumez. Niște pași pe stradă m-au făcut să las privirea în jos: un băiat cu gluga unui hanorac trasă pe cap, cu mîinile ascunse în buzunare, s-a oprit, a verificat dreapta-stînga, s-a ghemuit brusc ca să lase ceva sub o mașină și a fugit. Cartierul, în perioada aia, fusese colonizat de mici traficanți care profitau de trotuarele întunecoase din cauza becurilor mereu sparte. Am intrat înapoi în casă, am închis obloanele, ferestrele, storurile, exagerînd teama: dacă băiatul ăla ar fi ridicat privirea dînd de mine pe balcon, m-ar fi omorît, asta în cel mai rău caz, mă temeam și, ca să mă consolez, îmi repetam că o să plec, plec, plec.

A patra. O trebui, totuși, să existe și o patra amintire, care să fie plăcută. Nimic de făcut. Noaptea apropie amintiri usturătoare, insomnie și disperare. Ar fi de ajutor să mă gîndesc la sex, dacă aș reuși să mă concentrez.

Somnul revine împreună cu sfaturile mamei mele. Să nu ieși pe balcon, e periculos, curînd va fi nevoie să se ocupe și de refacerea fațadei. Nu mai e problema ta, îi răspunsesem, eludînd viitorul ei, din moment ce ai hotărît să vinzi.

Lumina albă a strîmtorii

M-am trezit din cauza căldurii și a vocilor dimineții, am căutat piciorul lui Pietro și, întinzîndu-l pe al meu în gol, mi-am amintit că mă află în patul mic, că sînt singură și că încă nu-i scrisesem. Mie și soțului meu nu ne plăcea

să vorbim la telefon cînd eram departe unul de altul, făcuserăm un pact să nu ne invadăm reciproc viețile, să facem astfel încît acestea, odată separate, să o apuce pe drumuri diferite, pe toate drumurile posibile. „Bună”, am scris cu mîinile amorțite de somn, strivind tastele telefonului cu ochii întredeschiși. „Aici bine, și așa sper pentru tine”. Lipsa semnului de întrebare era indiciul: nu ești obligat să-mi răspunzi, știi că ești acolo.

Pe stradă, două etaje sub mine, zgomotul țevii de eşapament defecte a unei motociclete se diminua, o fată striga cu voce tare pe cineva, din balconul de peste drum se auzeau covoare bătute la soare. În cameră, lumina a șters praful în exces, contururile obiectelor s-au delimitat, gîndurile și-au recăpătat ordinea. Amintirea insomniei m-a făcut să mă ridic imediat, foarte speriată: era mai bine să nu zăbovesc, să nu rămîn prizonieră în pat după o primă noapte atît de grea.

Am traversat coridorul desculță, avînd pe mine chiloșii și tricoul cu care dormisem. În bucătărie, pe ochiul de aragaz stîns, în ciocul cafetierei era înfiptă o foaie cu pătrățele pe care se vedea caligrafia normativă a mamei mele și imperativul unui singur cuvînt: „Aprinde”. În trecere prin fața camerei ei privisem cu coada ochiului și era goală, dar nu aveam nevoie de dovezi; știam bine că eram singure, eu și casa.

Cînd mi se întîmpla să rămîn singură într-un apartament care nu era al meu, mă mișcam înăuntrul unei paralizii, supunîndu-mă cu prudență și simțind în ceafă privirea severă a proprietarilor absenți. Dacă mă sfătuiseră să-mi scot pantofii, umblam desculță, dacă se temeau că ceva s-ar putea sparge, nici măcar nu atingeam obiectul, ca și cum mi-ar fi putut cu adevărat reproșa că le încălcăm regulile. Păstrînd amintirea acelei stări de încordare, încercam să nu fiu niciodată oaspetele nimănui și, cînd călătoream, alegeam întotdeauna hoteluri anonime, paturi cu plăpumi de culoare roșie și acuarele cu peisaje deasupra tăbliilor, camere neutre, discrete, unde să-mi duc coșmarurile și insomniile. Căutam alinare stînd singură și totuși singură nu eram niciodată, din ce-mi aminteam nu fusesem niciodată, mai ales în casa din Messina. Acolo, pînă la treisprezece ani, singurătatea mea fusese locuită de prezențele părinților mamei mele, morți amîndoi înainte să mă nasc eu: de la ei moșteniserăm casa și mult timp nu putuseră accepta ideea de a o părăsi. Își făceau apariția o dată pe an, de ziua morților, dar aveam impresia că veghează mereu, și în momentele mai stîngenitoare, în baie sau în timp ce mă pierdeam în fantezii secrete.

În aceeași bucătărie, Sara, prietena mea din adolescență, îmi povestise că făcuse sex cu doi băieți deodată; relația noastră era deja pe final, ne apropiam de unul dintre abandonurile inevitabile care marchează prietenii înainte de vîrsta adultă, martore una pentru cealaltă ai anilor de care ne era rușine și pe care am fi vrut să-i uităm; în după-amiaza

aia, una dintre ultimele, eram amîndouă, încă pentru puțin timp, minore, și am invidiat-o pentru ceea ce n-aș fi avut niciodată curajul să fac. Dacă eu aș fi încercat să mă distrez, morții din familie ar fi apărut din nou la piciorul patului să mă privească fix în tăcere, eram sigură de asta; morții sînt judecători geloși ai tuturor acțiunilor pe care nu le mai pot face, ai greșelilor pe care nu le mai pot comite, ai distracțiilor celor care le-au supraviețuit. Morții mamei mele rămăseseră în casă cu intenția precisă de a mă cunoaște pe mine, nepoata născută după trecerea lor dincolo. Bunicul meu, interceptîndu-și propriul ictus cu puțin înainte să se manifeste, trăsese pe marginea drumului lîngă parapet și se abandonase morții pe autostradă, cu luminile de avarie pornite; bunica mea se îmbolnăvisese de cancer la cîteva luni după soțul ei; astfel, casa ajunsese pe mîinile unicei fiice, mama mea. Cuplul de bătrîni se întorcea să ne viziteze în noaptea dintre 1 și 2 noiembrie, cînd eu pregăteam pîinea și laptele pe masă și dimineața următoare găseam laptele băut pe jumătate și pîinea mîncată pe jumătate, un plic cu o bancnotă, fursecurile cu migdale în formă de oase de

mort, dure și imaculate, pe care le ronțăiam distrugîndu-mi dinții, marțipanul în formă de fructe care, în schimb, rămînea neatins, pentru că era greșos de dulce și era de-ajuns să-i privești perfecțiunea ca să te sature: sculptat și colorat în formă de smochin de India, de ciorchine de struguri, de felie de pepene. Nu avea importanță că mama era cea care intra în rolul morților și interpreta ficțiunea, nu făcea mai puțin veridică acea călătorie nocturnă. Așa era moartea cum o cunoscusem eu pînă la treisprezece ani: o linie dreaptă și opacă, avînd de-a face cu moștenirea și cu fatalitatea timpului, un loc din care persoanele se întorc doar o zi pe an pentru o sărbătoare, un eveniment nefericit, dar în fond fertil. Aia era și nu mă temeam de ea.

(Fragment din Adio, fantasme de Nadia Terranova; traducere de Cerasela Barbone. Cartea va fi publicată în colecția „Biblioteca Polirom” a Editurii Polirom. Copyright Editura Polirom)

Cotele Apelor - Într-o bună zi - Dubova IV